

Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine

Piaty diel

Jozef Krupa

Na jeseň roku 2023 bol v časopise *Studia Theologica* publikovaný štvrtý diel môjho projektu *Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine*.¹ Táto štúdia je jeho pokračovaním. Zaoberá sa návrhmi na správne pomenovania vysluhovateľov a zároveň prijímateľov sviatosti manželstva v latinskom obrade z hľadiska termínu, čo bezprostredne súvisí s katolíckym dogmatickým učením o vysluhovateľovi a prijímateľoch siedmej sviatosti v latinskom obrade, lebo niektoré výrazy v súčasných oficiálnych dokumentoch Učiteľského úradu Cirkvi alebo v dielach viacerých teológov nie sú presné ani z katolíckeho, ba dokonca ani z občianskeho hľadiska vzhľadom na civilné manželstvá.

1. SPRÁVNÝ VÝRAZ PRE VYSLUHOVATEĽOV A PRIJÍMATEĽOV SVIATOSTI MANŽELSTVA V LATINSKOM OBRADE

V textoch:

a) *Katechizmu Katolíckej cirkvi*:

aa) Podľa latinskej tradície si manželia [...] navzájom udeľujú sviatosť manželstva tým, že [...] vyjadria svoj súhlas. V tradíciách východných cirkví sú svedkami prejavu vzájomného súhlasu manželov biskupi alebo kňazi.²

¹ Porov. Jozef KRUPA, „Návrhy na spresnenie teologickej terminológie v slovenčine. Štvrtý diel,“ *Studia Theologica* 25, č. 3 (2023): 23–39, DOI: 10.5507/sth.2023.041, <https://studiatheologica.eu/pdfs/sth/2023/03/02.pdf> [zverejnené 12. 10. 2023, cit. 6. 12. 2023].

² *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1998, 1623.

Latinský originál tohto textu v *Katechizme Katolíckej cirkvi* znie:

Secundum traditionem latinam, sponsi [...] sibi mutuo Matrimonii conferunt sacramentum, suum consensum [...] significantes. In traditionibus Ecclesiarum Orientalium [...] Episcopi vel presbyteri – testes sunt consensus mutuo ab sponsis praestiti.³

Pre porovnanie český text znie:

Podle latinské tradice si novomanželé [...] navzájem udělují svátost manželství [...]. „Podle tradice východních církví jsou biskupové nebo kněží svědky vzájemného souhlasu snoubenců, [...]“⁴

ab) Církev považuje výmenu súhlasu⁵ medzi manželmi za [...] prvok, ktorý ,dáva vznik manželstvu‘.⁶

Latinský originál obsahuje text:

Ecclesia considerat consensuum commutationem inter sponsos tamquam elementum [...] quod ‚matrimonium facit‘.⁷

Český text uvádza:

Církev považuje vzájemný souhlas novomanželů za [...] prvek, kterým je ‚manželství vytvářeno‘.⁸

ac) Kňaz [...] prijíma [...] súhlas manželov [...].⁹

³ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1623, https://www.vatican.va/archive/catechism_lt/p2s2c3a7_lt.htm#I.%20Matrimonium%20in%20consilio%20Dei [cit. 6. 12. 2023].

⁴ *Katechismus katolické církve*, 1623, http://www.katechismus.cz/paragraf.php?sel_paragraf=1623&x=19&y=5 [zverejnené 2. 4. 1998, cit. 6. 12. 2023].

⁵ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1626. Otázka je, či by v slovenskom texte na tomto mieste nemalo byť slovo „súhlasov“ podľa latinského originálu: „consensuum“, berúceho zrejme do úvahy dva súhlasy dvoch snúbencov. Slovenský aj český text pravdepodobne chápe súhlas oboch snúbencov ako jeden celok, preto používa singulár; porov. Posvätná kongregácia pre bohoslužbu, *Obrady krstu detí a sobášne obrady podľa Rímskeho rituálu obnoveného podľa smerníc II. všeobecného vatikánskeho koncilu*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha v Cirkvnom nakladateľstve Bratislava, 1976, s. 97, 111 a 120.

⁶ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1626.

⁷ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1626.

⁸ *Katechismus katolické církve*, 1626.

⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1630.

Latinský originál má formuláciu:

Sacerdos [...] sponsorum accipit consensum [...].¹⁰

Český text obsahuje výpoveď:

Kněž [...] přijímá [...] souhlas novomanželů [...].¹¹

sa vo všetkých doteraz citovaných miestach – okrem jednej vyššie uvedenej výnimky v druhej vete českého textu v bode aa) – český a slovenský preklad zhodujú v tom, že v nich používajú výrazy „manželia“, respektíve „novomanželia“,¹² čo je významovo to isté ako „manželia“. V druhej vete bodu aa) je v českom texte relevantný významový posun, lebo označenie „snoubenců“ je z vieroučného hľadiska správny výraz.

b) liturgickej knihy *Obrady krstu detí a sobášne obrady*:

Manželstvo vzniká manželskou zmluvou [...], ktorou sa manželia slobodne sebe [...] darujú,¹³

c) knihy M. Schmausa *Sviatosti*:

Vysluhovateľmi sviatosti manželstva sú tí, čo konajú znak, t. j. tí, čo uzavierajú zmluvu – novomanželia¹⁴

¹⁰ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1630.

¹¹ *Katechismus katolícké cirkve*, 1630.

¹² Slovenský preklad *Katechizmu Katolíckej cirkvi* realizovali Jozef Zlatňanský, ktorý tridsaťjeden rokov pôsobil na Kongregácii pre náuku viery a Rudolf Blatnický, prednášajúci dogmatickú teológiu na Pápežskej saleziánskej univerzite v Ríme. Obaja študovali v latinčine, a potom sa zaoberali dogmatickou teológiou pri príprave dokumentov pre vtedy najdôležitejšiu kongregáciu, resp. jej prednášaním, používajúc pritom stále aj latinský jazyk; porov. Jozef ZLATŇANSKÝ – Ferdinand JAVOR – Rudolf BLATNICKÝ, „Osobitné prvky slovenského prekladu Katechizmu Katolíckej cirkvi,“ *Duchovný pastier* 80, č. 9 (1999): 418–421.

¹³ Porov. POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU, *Obrady krstu detí a sobášne obrady podľa Rímskeho rituálu obnoveného podľa smerníc II. všeobecného vatikánskeho koncilu*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha v Cirkevnom nakladateľstve Bratislava, 1976, s. 89.

¹⁴ Michael SCHMAUS, *Sviatosti*, Rím: Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda, 1981, s. 384.

a možno aj v iných dielach v slovenčine, ale aj v češtine a iných jazykoch, ak je v nich použitá identická terminológia, navrhujem, aby sa namiesť slova „manželia“, resp. „novomanželia“ používalo slovo „snúbenci“, resp. „budúci manželia“, prípadne iné ekvivalentné formulácie, ktoré uvediem v druhej časti štúdie na konkrétnych textoch, lebo:

a) z logického aj z ľudského hľadiska manželia nepotrebujú – opäť – uzavrieť manželstvo, pretože už žijú v manželskom zväzku, keďže ho už uzavreli. Ináč by nemohli byť ani sa nazývať manželia. Je to očividné z vety: „Cirkev považuje výmenu súhlasu medzi manželmi za [...] prvok, ktorý ‚dáva vznik manželstvu‘“,¹⁵ podľa ktorej však tí, ktorí sú už manželia, musia znova realizovať súhlas medzi sebou, ktorý však už predtým museli uskutočniť, aby sa stali manželmi. Ináč by nimi neboli. Manželia sú zosobášená dvojica. Manžel je ženatý muž vo vzťahu k svojej žene. Manželka je vydatá žena vo vzťahu k svojmu mužovi. Manželstvo je zákonité spojenie muža a ženy, manželský stav.¹⁶ Iná charakteristika manželstva uvádza, že je to úradne potvrdený zväzok muža a ženy na základe ich dobrovoľného rozhodnutia založiť si rodinu, z ktorého pre manželov vyplývajú mnohé sociálne práva a povinnosti.¹⁷

b) z dogmatického hľadiska manželia ani nemôžu, kým ich platné manželstvo trvá – opäť – uzavrieť manželstvo, lebo ak bolo platne uzavreté, uzavretím manželstva manželmi by došlo k frustrácii sviatosti, pretože „Cirkev vyžaduje istotu o podmienkach nevyhnutných pre platnosť sviatostí“.¹⁸ Len snúbenci môžu uzavrieť manželstvo. Snúbenci sú zasnúbená dvojica, tí, ktorí si navzájom sľúbili manželstvo¹⁹ v blízkej budúcnosti. Manželia si môžu len obnoviť manželský súhlas.²⁰

Ani v civilnom práve mnohých krajín nie je možné, aby manžel uzavrel manželstvo. Ak je ženatý, najprv musí byť rozvedený, čiže z pohľa-

¹⁵ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1626.

¹⁶ JÁN DORULA – JÁN KAČALA – MARTA MARSINOVÁ et al., *Krátky slovník slovenského jazyka*, Štvrté, doplnené a upravené vydanie, Bratislava: Veda, 2003, s. 315.

¹⁷ POROV. MIROSLAVA AVRAMOVÁ – ĽUBICA BALÁŽOVÁ – JANA HAŠANOVÁ et al., *Slovník současného slovenského jazyka. M – N*, tretí zväzok, Bratislava: Veda, 2015, s. 85.

¹⁸ KONGREGÁCIA PRE BOŽÍ KULT A DISCIPLÍNU SVIATOSTÍ, *Inštrukcia Redemptionis Sacramentum*, 50, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/redemptionis-sacramentum> [zverejnené 25. 3. 2004, cit. 6. 12. 2023].

¹⁹ DORULA – KAČALA – MARSINOVÁ et al., *Krátky slovník slovenského jazyka*, s. 682, 924.

²⁰ POROV. *Požehnania*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2009, s. 25–26.

du občianskeho práva slobodný, resp. postavený na jeho úroveň, až potom môže uzavrieť nové civilné manželstvo.

2. INÉ TEXTY O VÝRAZE PRE PRIJÍMATEĽOV SVIATOSTI MANŽELSTVA

Iné texty však obsahujú odlišné výrazy než vyššie uvedené – a to aj v tých istých dielach:

a) v *Katechizme Katolíckej cirkvi*:

aa) Hlavnými účastníkmi manželskej zmluvy sú muž a žena, [...].²¹

v latinskom origináli:

„In foedere matrimoniali primas agentes partes sunt vir et mulier, [...]“²²

Na tomto mieste sa nachádza presná formulácia z vieroučného hľadiska: „účastníkmi manželskej zmluvy sú muž a žena“.

ab) Súhlas má byť úkonom vôle každej zo zmluvných strán, [...].²³

Latinský originál má text:

Consensus esse debet actus voluntatis uniuscuiusque contrahentium [...].²⁴

V tomto texte je v slovenskom preklade použitá formulácia: „každej zo zmluvných strán“, čo je v poriadku, lebo aj jej výpovedná hodnota je rovnaká ako „snúbenci“, respektíve iné správne termíny.

ac) Boh spečafuje súhlas, ktorým sa manželia navzájom odovzdávajú [...].²⁵

²¹ *Katechismus Katolíckej cirkvi*, 1625.

²² *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1625.

²³ *Katechismus Katolíckej cirkvi*, 1628.

²⁴ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1628.

²⁵ *Katechismus Katolíckej cirkvi*, 1639.

v latinskom origináli:

Consensus quo coniuges sese mutuo dant [...], a Deo Ipso sigillatur.²⁶

Slovo „manželia“ má v tomto bode opodstatnenie, lebo spečatenie súhlasu Bohom sa deje po vyjadrení súhlasu oboch snúbencov, ktorí sa tým stávajú manželmi.

ad) Je [...] potrebné, aby sa budúci manželia pripravili na slávenie svojho manželstva [...].²⁷

ae) V latinskom obrade sa sviatosť manželstva medzi dvoma [...] katolíkmi [...] slávi [...].²⁸

Latinská pôvodina znie:

In ritu latino, Matrimonii celebratio inter duos [...] catholicos [...].²⁹

b) V *Liturgii hodín* nachádzame starobylé vyjadrenie apoštolského otca:

Patrí sa, aby ženísi a nevesty vstupovali do manželstva po porade s biskupom, [...].³⁰

c) Texty a rubriky uzatvárania sviatosti manželstva v súčasných sobášnych obradoch, ktorých znenie podľa prvého typického latinského vydania *Obradu slávania manželstva* sa na Slovensku nateraz stále používa, má až pred slovami prisahy, teda po slovách manželského súhlasu, ktoré sú formou uzatvárania sviatosti manželstva, oslovenie:

²⁶ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1639.

²⁷ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1622.

²⁸ Tamže, 1621.

²⁹ *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, 1621.

³⁰ ИГНАЦ АНТИОХИЙСКІЙ, „List Polykarpovi,“ in *Liturgia hodín podľa rímskeho obradu III., Obdobie „cez rok“ I. – XVII. týždeň*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1990, s. 570.

„Milí novomanželia!“ Dovtedy ich asistujúci biskup, kňaz alebo diakon oslovujú len krstnými menami,³¹ respektíve slovom „priatelia“.³²

d) V súčasnosti používanej sobášnej zápisnici na Slovensku je na druhej strane v bode III. *Pohovor kňaza so žiadateľmi pri písaní zápisnice* uvedené: „ženích“ a „nevesta“. Až po uzavretí manželstva je na tretej strane pri podpísaní zápisnice uvedené „podpis manžela“ a „podpis manželky“.

Po magisteriálnych, respektíve oficiálnych dokumentoch Cirkvi uveďme ešte výpovede niektorých teológov:

e) M. Schmaus uvádza:

ea) Dlhým vývojom sa utvoril názor, že vonkajším znakom sviatosti [manželstva] je výmena vzájomnej vôle partnerov uzavrieť manželstvo, teda manželská zmluva.³³

eb) Vo sviatostnom úkone osôb, čo uzavierajú manželstvo, [...] Pre správnosť tézy, že uzavierajúci manželstvo si navzájom udeľujú sviatosť, možno sa odvolať na viaceré cirkevné výpovede.³⁴

V slovenskom preklade diela M. Schmausa sú na týchto miestach správne výrazy: „vôľa partnerov“,³⁵ „vo sviatostnom úkone osôb, čo uzavierajú manželstvo“³⁶ a „uzavierajúci manželstvo si navzájom udeľujú sviatosť“,³⁷ nie „novomanželia“, ako je to v spomenutom diele uvedené napríklad na strane 384.³⁸

³¹ POROV. POSVÄTNÁ KONGREGÁCIA PRE BOHOSLUŽBU, *Obrady krstu detí a sobášne obrady podľa Rímskeho rituálu obnoveného podľa smerníc II. všeobecného vatikánskeho koncilu*, s. 93, 94, 96–99; 107, 108, 110, 111 a 112, 114; 119 a 121, 122.

³² Porov. tamže, s. 118.

³³ SCHMAUS, *Sviatosť*, s. 382.

³⁴ Porov. tamže, s. 384–385; DH 643; 766; 1327.

³⁵ SCHMAUS, *Sviatosť*, s. 382.

³⁶ Tamže, s. 384.

³⁷ Tamže, s. 385.

³⁸ Porov. tamže, s. 384.

f) Starší slovenský dogmatický teológ J. Uhrin píše:

Vysluhovateľmi sviatosti manželstva sú sami snúbenci, čo sa sobášia, a nie kňaz, ktorý manželstvu žehná.³⁹

Jeden z dvoch najstarších citovaných autorov používa presný výraz „snúbenci“ na označenie osôb, ktoré si navzájom vysluhujú sviatosť manželstva.

g) P. Mikluščák uvádza:

V 20. storočí [...] sa začalo hovoriť, že sviatosť manželstva [...] jeden druhému vysluhujú sami sobášení.⁴⁰

Autor uvádza formuláciu: „jeden druhému vysluhujú [sviatosť manželstva] sami sobášení“, teda nie manželia.

h) F. Kunetka, ktorého texty kvôli presnosti ponechávam v pôvodine, píše:

ha) [...] primárním subjektem, nositelem tohoto sakramentálního dění je Kristus, církevní obec – včetně snoubenců – pak subjektem sekundárním.⁴¹

hb) Oddávajícím [...] se rozumí ten, kdo [...] vyžaduje projevení souhlasu těch, kteří uzavírají manželství [...].⁴²

hc) Protože konsensus je [...] záležitostí snoubenců, je při něm kněz [...] v roli asistujícího. Jeho povinností je [...] přijmout manželský souhlas.⁴³

³⁹ Jozef UHRIN, *Prednášky zo špeciálnej dogmatiky II.*, 3. vydanie, Bratislava: Cirkevné nakladateľstvo pre Rímskokatolícku cyrilometodskú bohosloveckú fakultu, 1990, s. 209.

⁴⁰ Pavel MIKLUŠČÁK, *Teológia sviatostí II.*, Spišská Kapitula-Spišské Podhradie – Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského – Teologický inštitút v Spišskej Kapitule-Spišskom Podhradí, 1996, s. 73.

⁴¹ Porov. František KUNETKA, „Benedictio nuptialis. Slavnostní modlitba nad manžely ve svatebních obřadech,“ *Studia theologica* 8, č. 1 [23] 2006: 19, <https://studiatheologica.eu/pdfs/sth/2006/01/01.pdf> [zverejnené 10. 4. 2006, cit. 1. 12. 2023].

⁴² Porov. tamže.

⁴³ Porov. tamže.

hd) [...] podle obecného mínění v latinské tradici si snoubenci „[...] navzájem udělují svátost manželství [...].“⁴⁴

Autor používá inú formuláciu než český preklad *Katechismu katolíckej cirkve* v tejto vete:

Podle latinské tradice si novomanželé [...] navzájem udělují svátost manželství [...].⁴⁵

V ďalšej vete sa ich formulácie v skúmanej téme zhodujú:

Podle tradice východních církví jsou biskupové nebo kněží svědky vzájemného souhlasu snoubenců, [...].⁴⁶

he) Že by mystériion bylo udělováno – a to ještě snoubenci navzájem –, [...].⁴⁷

Autor vo všetkých piatich vyjadreniach používa len formulácie: „projevení souhlasu těch, kteří uzavírají manželství“ alebo „snoubenců“.

i) D. Němec zastáva rovnaké stanovisko:

Otázky před manželským slibem zůstaly tytéž [...]. Je upřesněno, že ženich a nevěsta mají odpovídat jednotlivě. [...]

V textu slibu navrhuje překladatelská skupina, [...]. I nadále existují [...] dvě možnosti vzájemného slibu: buď slib říkají pouze ženich a nevěsta, nebo je formulován jako otázka [...], na niž snoubenci odpovídají „Ano.“⁴⁸

Slovo „manželů“ autor správně používá až po manželskom súhlase, ktorým sa snúbenci už stali manželmi: „Přitom může oddávající [...] položit [...] štólu na spojené ruce manželů.“⁴⁹

⁴⁴ Porov. tamže.

⁴⁵ *Katechismus katolíckej cirkve*, 1623.

⁴⁶ Tamže; KUNETKA, „Benedictio nuptialis,“ 19.

⁴⁷ Porov. tamže.

⁴⁸ Damián NĚMEC, „Liturgická stránka nových svatebních obřadů z r. 1990 a její aktuální dopad v České republice,“ *Studia Theologica* 6, č. 2 (2004): 9, <https://studiatheologica.eu/magno/sth/2004/mn2.php> [zverejnené 2. 4. 2023, cit. 6. 12. 2023].

⁴⁹ Tamže.

j) Podobne píše Š. Polívka:

ja) Manželství vzniká vzájemným souhlasem snoubenců, [...].⁵⁰

jb) Vyloučení dobra potomstva se týká manželského souhlasu, kterým se snoubenci navzájem odevzdávají a přijímají za účelem vytvoření manželství (kan. 1057 § 2).⁵¹

k) Slovenský text posynodálnej apoštolskej exhortácie *Amoris Laetitia* obsahuje aj názov kapitoly *Viesť snúbencov po ceste prípravy na manželstvo*.⁵² Výraz „snúbenci“ sa v ňom vyskytuje viackrát:

ka) [...] väčšie nasadenie [...] spoločenstva v príprave snúbencov na manželstvo [...].⁵³

kb) Pozývam kresťanské spoločenstvá, aby si uvedomili, že sprevádzanie [...] snúbencov je dobrom aj pre ne samotné. Ako [...] povedali talianski biskupi: tí, ktorí vstupujú do manželstva, [...].⁵⁴

kc) Snúbencov by sme mali stimulovať [...], aby dokázali vyjadriť, čo každý z nich očakáva od [...] manželstva [...].⁵⁵

kd) Blízka príprava, ako aj dlhšie sprevádzanie musia byť zamerané tak, aby snúbenci [...] manželstvo prijali ako povolanie, [...].⁵⁶

ke) Snúbenci na sobáš prichádzajú [...] vyčerpaní, [...].⁵⁷

⁵⁰ Šimon Polívka, „Vyloučení dobra manželů a dobra potomstva podle jurisprudence Římské rotý,“ *Acta Facultatis Theologicae Universitatis Comenianae Bratislaviensis* 20, č. 2 (2023): 14, https://acta.frcth.uniba.sk/data/uploads/archive/acta-2023_2.pdf [zverejnené 12. 1. 2024, cit. 26. 2. 2024].

⁵¹ Tamže, 15.

⁵² FRANTIŠEK, *Posynodálna apoštolská exhortácia Amoris Laetitia*, nadpis pred bodom 205, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/apostolska-exhortacia-amoris-laetitia> [zverejnené 20. 4. 2016, cit. 6. 12. 2023].

⁵³ Tamže, 206.

⁵⁴ Tamže, 207.

⁵⁵ Tamže, 209.

⁵⁶ Tamže, 211.

⁵⁷ Tamže, 212.

kf) Pri [...] príprave je dôležité objasniť snúbencom, aby s [...] hĺbkou prežili liturgické slávenie [...] taký veľký záväzok ako ten, ktorý vyjadruje manželský súhlas, [...].⁵⁸

kg) Snúbenci niekedy nechápu teologickú [...] vážnosť [manželského] súhlasu, [...].⁵⁹

To isté platí aj o českom texte tohto dokumentu.⁶⁰

l) Obe vydania *Kódexu kánonického práva* z roku 1996 a 2023 majú rovnaké znenie týchto kánonov:

la) Aby snúbenci s úžitkom prijali sviatosť manželstva, [...].⁶¹

lb) Na vznik manželského súhlasu je nevyhnutné, aby uzavierajúcim stránkam nebolo neznáme [...].⁶²

lc) Ak [...] stránky pozitívnym úkonom vôle vylučujú samo manželstvo [...], uzavierajú ho neplatne.⁶³

ld) Na platné uzavretie manželstva je nevyhnutné, aby uzatvárajúce stránky boli súčasne prítomné [...].⁶⁴
Snúbenci majú manželský súhlas vyjadriť [...].⁶⁵

le) Ak asistujúci [...] nemôže byť [...] prítomný [...], tí, ktorí majú úmysel uzavrieť [...] manželstvo, [...].⁶⁶

⁵⁸ Tamže, 213.

⁵⁹ Tamže, 214.

⁶⁰ Porov. Posynodální apoštolská exhortace *Amoris Lætitia* Svatého Otce Františka biskupům, kněžím a jáhnům, osobám zasvěceného života, křesťanským manželům a všech věřícím o lásce v rodině, nadpis pred bodom 205, body 206–209, 211–214, https://www.socialninauka.cz/files/files/amoris_laetitia.pdf [zverejnené 29. 4. 2016, cit. 6. 12. 2023].

⁶¹ Kánon 1065, § 2; *Kódex kánonického práva, Latinsko-slovenské vydanie*, Bratislava: Spolok sv. Vojtecha, 1996; *Kódex kánonického práva*, tretie revidované vydanie, Bratislava: Konferencia biskupov Slovenska, 2023.

⁶² Kánon 1096, § 1; tamže.

⁶³ Kánon 1101, § 2; tamže.

⁶⁴ Kánon 1104, § 1; tamže.

⁶⁵ Kánon 1104, § 2; tamže.

⁶⁶ Kánon 1116, § 1; tamže.

ZÁVER

Autor predložil v štúdii argumenty, pre ktoré treba v slovenčine, češtine a možno aj v iných jazykoch zmeniť označenie, že vysluhovateľmi a prijímateľmi sviatosti manželstva v latinskom obrade sú manželia. Zmena by sa mala prejaviť tak, že sa v tomto zmysle opravi príslušná terminológia *Katechizmu Katolíckej cirkvi* v tých bodoch, ktorých sa to týka. *Katechizmus Katolíckej cirkvi* je jeden z najdôležitejších vieroučných dokumentov súčasnosti pre najväčšiu kresťanskú cirkev. Vzťahuje sa to aj na ostatné magisteriálne dokumenty v tejto téme. Mali by sa nimi inšpirovať aj teológovia, ktorí si tento problém doteraz nevšimli. Jedným z pozitívov je skutočnosť, že v posynodálnej apoštolskej exhortácii *Amoris Laetitia* z roku 2016 sa v kapitolách *Viesť snúbencov po ceste prípravy na manželstvo* a *Príprava na slávenie* pre nastávajúcich vysluhovateľov a prijímateľov sviatosti manželstva v latinskom obrade používa správny výraz „snúbenci“,⁶⁷ nikdy nie „manželia“. Fakt, že v tomto dokumente sa nachádza presné označenie vysluhovateľov a prijímateľov sviatosti manželstva v latinskom obrade automaticky neznamena, že sa tým spresňuje teologická terminológia aj v *Katechizme Katolíckej cirkvi* alebo v iných magisteriálnych dokumentoch. Záležitosť bude vyriešená až vtedy, keď bude v slovenskom texte *Katechizmu Katolíckej cirkvi* správna terminológia z dogmatického i logického hľadiska. V čase odovzdania tejto štúdie na publikovanie bolo na oficiálnej internetovej stránke Konferencie biskupov Slovenska uvedené to znenie zmienených bodov *Katechizmu Katolíckej cirkvi*, ktoré v štúdii citujem.

Túto zmenu by bolo potrebné urobiť nariadením kompetentnej cirkvnej authority, ktorou je v prípade slovenskej verzie zmieneného katechizmu Konferencia biskupov Slovenska, ktorá dala Imprimatur aj na jeho preklad 11. novembra 1998.⁶⁸ Tak to bolo napríklad v prípade úpravy obsahu učenia o treste smrti. Zmena sa prejavila v tom, že pôvodné znenie 2267. článku *Katechizmu Katolíckej cirkvi* z roku 1997:

⁶⁷ POROV. FRANTIŠEK, *Posynodálna apoštolská exhortácia Amoris Laetitia*, nadpis pred bodom 205, body 206–209, 211–214.

⁶⁸ Porov. *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1998, s. IV.

Za predpokladu, že sa plne zistila totožnosť a zodpovednosť vinníka, tradičné učenie Cirkvi nevyklučuje použitie trestu smrti, ak by bol jedinou možnou cestou na účinnú obranu ľudských životov pred nespravodlivým útočníkom [...]⁶⁹

nahradil pápež František 11. mája 2018 formuláciou:

[...]. Cirkvi [...] učí, že „trest smrti je neprípustný, pretože je útokom na nedotknuteľnosť a dôstojnosť osoby“, a odhodlane pracuje na jeho zrušení na celom svete.⁷⁰

Posynodálna apoštolská exhortácia *Amoris Laetitia* sa v mnou citovaných bodoch v poznámkach 237–243 neodvoláva ani na jeden článok z *Katechizmu Katolíckej cirkvi*, ktorý sa týka danej témy, v ktorom by slovo „manželia“ bola nahradené výrazom „snúbenci“ alebo iným zodpovedajúcim výrazom.

Podobná situácia bola aj v prípade *Kódexu kánonického práva*. V prvom vydaní z roku 1996 bola v VI. titule šiesta sviatosť nazvaná: „Posvätný rád“, respektíve v nasledujúcom kánone 1008 „sviatosť posvätného rádu“, ⁷¹ atď. Imprimatur pre toto vydanie udelil vtedajší predseda Konferencie biskupov Slovenska 30. júla 1996. O dva roky neskôr vydaný *Katechizmus Katolíckej cirkvi*⁷² používa v bodoch 1557, 1573, 1576 atď. výraz „sviatosť posvätného stavu“ a „posvätný stav“. ⁷³ Týmto neskorším vydaním katechizmu sa však automaticky nezmenila terminológia tejto

⁶⁹ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 2267.

⁷⁰ THE CONGREGATION FOR THE DOCTRINE OF THE FAITH, New Revision of Number 2267 of the *Catechism of the Catholic Church* on the Death Penalty – Rescriptum “Ex Audientia Ss.mi”, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20180801_catechismo-penadimorte_en.html [zverejnené 11. 5. 2018, cit. 31. 7. 2024]; porov. KONGREGATION FÜR DIE GLAUBENSLEHRE, Schreiben an die Bischöfe über die neue Formulierung der Nr. 2267 des Katechismus der Katholischen Kirche bezüglich der Todesstrafe, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20180801_lettera-vescovi-penadimorte_ge.html [zverejnené 1. 8. 2018, cit. 31. 7. 2024]; FRANTIŠEK, Encyklika *Fratelli Tutti*, 263–270, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/encyklika-fratelli-tutti> [zverejnené 3. 10. 2020, cit. 31. 7. 2024]. V čase odovzdania tejto štúdie na publikovanie bolo na oficiálnej internetovej stránke Konferencie biskupov Slovenska uvedené ešte pôvodné, neupravené znenie bodu 2267 *Katechizmu Katolíckej cirkvi* z roku 1997.

⁷¹ *Kódex kánonického práva*, Latinsko-slovenské vydanie, 1996, s. 379.

⁷² *Katechizmus Katolíckej cirkvi*.

⁷³ *Katechizmus Katolíckej cirkvi*, 1557, 1573, 1576 a iné; porov. JOZEF ZLATŇANSKÝ – FERDINAND JAVOR – RUDOLF BLATNICKÝ, „Pramene použité v slovenskom preklade Katechiz-

sviatosti v *Kódexe kánonického práva*. Aj naďalej sa požívala dvojaká terminológia až do ďalšieho vydania kódexu najprv v elektronickej, a potom aj v tlačenej podobe. Vtedy sa aj do kódexu dostalo pomenovanie, ktoré je v *Katechizme Katolíckej cirkvi*. VI. titul sa nazýva „Posvätný stav“ a kánon 1008 začína slovami: „Sviatosťou posvätného stavu sú [...]“,⁷⁴ atď. Aj toto vydanie má Imprimatur od predsedu Konferencie biskupov Slovenska z 22. novembra 2023.⁷⁵

Autor štúdie navrhuje v prvej i druhej kapitole štúdie namiesto výrazu „manželia“ termín „snúbenci“ alebo iný z celého radu správnych výrazov, ktoré sú v rozličných dielach, napríklad „ženích⁷⁶/nevesta“, „pripravujúci sa na sviatosť manželstva“, „kandidáti sviatosti manželstva“, „budúci manželia“, „muž a žena“, „zmluvné strany“, oslovenie krstnými menami, respektíve slovom „priatelia“, „partneri“, „osoby, čo uzavierajú manželstvo“, „uzavierajúci manželstvo“, „sami sobášení“, prípadne iné ekvivalentné formulácie, lebo ich výpovedná hodnota je z obsahového aspektu rovnaká ako výraz „snúbenci“. Tento termín má výhodu oproti niektorým iným pomenovaniám v tom, že je krátky, jednoslovný a okrem toho má užší vzťah k manželstvu než iné krátke formulácie, napríklad „priatelia“ alebo „partneri“, ktoré sa používajú aj v iných oblastiach, nielen vzhľadom na manželstvo. Príklady viacerých uvedených diel ukazujú smer, ktorým sa treba v tejto oblasti uberať.

mu Katolíckej cirkvi – II. časť,“ *Duchovný pastier* 81, č. 2 (2000) 78; Daniel DIAN, „Dôležitá je úprimná súčinnosť,“ *Katolícke noviny* 135, č. 29 (2020) 14.

⁷⁴ *Kódex kánonického práva*, tretie revidované vydanie, 2023, s. 271; *Kódex kánonického práva*, CIC (2019), https://www.kbs.sk/pdf/CIC/04_CIC_2019.pdf [zverejnené 11. 2. 2022, cit. 5. 8. 2024]; KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA, *Úvodná informácia k zverejneniu elektronickej verzie revidovaného prekladu KKP*, <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/kodex-kanonického-prava/c/informacia-k-elektronickemu-vydaniu-cic-2019> [zverejnené 11. 2. 2022, cit. 6. 8. 2024].

⁷⁵ *Kódex kánonického práva*, tretie revidované vydanie, s. 4.

⁷⁶ „Ženích“ je „1. muž, kt. sa žení al. je pred svadbou; snúbenc [...] 2. kto sa uchádza o ženu, nápadník“, DORULA – KAČALA – MARSINOVÁ et al., *Krátky slovník slovenského jazyka*, s. 978.

Suggestions for Refining Theological Terminology in Slovak. Part V

Keywords: Spouses; Engaged Couple; Minister; Recipient; The Sacrament of Matrimony; Catholic Doctrine

Abstract: The “Suggestions for Refining Theological Terminology in Slovak. Part V.” project deals with the incorrect wording of the term ‘spouses’ in relation to the ministers and recipients of the sacrament of Matrimony. Several magisterial, liturgical and theological works contain expressions such as “the spouses receive the sacrament of Matrimony”. The author of the study argues that the ministers and recipients of the sacrament of Matrimony should be called “the engaged couple”. They should be referred to as ‘spouses’ only after the matrimonial consent, as indicated in some works.

prof. ThDr. Jozef Krupa, PhD.
Univerzita Komenského v Bratislave
Rímskokatolícka cyrilometodská fakulta
Kapitulská 26
814 58 Bratislava
krupa1@uniba.sk